

Організація роботи в парах під час проведення занять з іноземної мови в непрофільному ВНЗ

Статтю присвячено проблемі організації роботи в парах під час проведення занять з іноземної мови в непрофільному вищому навчальному закладі. Роботу в парах можливо імплементувати для будь-якої дидактичної мети: засвоєння, закріплення, перевірки знань. З метою організації мовної взаємодії студентів в парах застосування на практиці таких методичних прийомів, а саме: інтерв'ю, банк інформації, пошук пари, дискусійна гра, забезпечує найвищий рівень мовної діяльності студентів.

Надано детальний аналіз переваг і недоліків цієї форми роботи. У статті наводяться результати проведеного дослідження серед студентів. Методом дослідження було обрано спостереження з метою аналізу та порівняння виконання роботи в парах та індивідуально. Експериментальним шляхом було доведено, що робота студентів в парах демонструє кращі результати, має позитивний вплив на розвиток знань студентів з іноземної мови, вона більш наближена до реального спілкування, розвиває діалогічне мовлення і підвищує мотивацію до опанування іноземною мовою.

Ключові слова: колективне навчання, робота студентів в парі, групова форма навчання, стримане спостереження, активне спостереження, заняття з англійської мови, вищий навчальний заклад.

Постановка наукової проблеми та її значення. Одним із найголовніших завдань викладача іноземної мови у вищому навчальному закладі є навчання вільному спілкуванню іноземною мовою, забезпечення максимальної активізації комунікативної діяльності студентів під керівництвом викладача.

Оволодіння іноземною мовою є досить складним процесом, оскільки вимагає багато часу і зусиль від сучасного студента. У далекому минулому Конфуцій зазначив: «Скажи мені – і я забуду, покажи мені – і я запам'ятаю, дай мені зробити – і я зрозумію». Тому сьогодні одним із провідних принципів навчання іноземній мові є принцип колективного навчання, що був запроваджений як засіб зменшення суперництва в американських навчальних закладах. Свого часу мовознавець Джеймс Колеман визнав конкурентний

підхід негативним аспектом освітньої системи [2]. На його думку, колективний підхід мав більше використовуватися у викладанні. Беручи за основу праці Джеймса Колемана, науковець Роберт Славін провів дослідження щодо форм колективного навчання, яке він описав як Student Team Learning (навчання студентів у команді) і детермінував явище «колективне навчання» як навчальну програму, під час якої студенти працюють у невеликій групі, щоб допомогти один одному опанувати академічний зміст [10, с. 16]. Таким чином, згідно з принципом колективного навчання, під час вивчення іноземних мов перевага надається саме таким колективним формам як: робота в групах, парах, командах. Наше дослідження присвячено роботі в парах.

З метою досягнення найбільшої мовної активності студентів слід частіше використовувати парні види роботи на занятті, які визнаються одним із шляхів підвищення ефективності сучасного заняття з іноземної мови у вищій школі.

Аналіз досліджень цієї проблеми. Аналіз літературних джерел демонструє той факт, що питанням диференціації групових форм навчання у дидактиці займалися вітчизняні вчені, серед яких М.Д. Виноградова, І.Б.Первин («колективна пізнавальна діяльність»), В.К. Дяченко, А.Г. Ривін («колективний спосіб навчання»), І.М. Чередов («колективна робота»). Термінологічна варіативність для позначення одного й того ж феномену, а саме колективного навчання, надала можливість науковцям більш ґрунтовно розглянути цей аспект. Вирішенням проблеми застосування спільної роботи в парах здійснювали Е.І. Пассов («мовна група»), Г.А. Китайгородська (робота в «діадах» та «тріадах»), І.А. Зимняя («навчальне співробітництво»). У зарубіжній дидактиці роботи, присвячені колективному навчанню, належать провідним західним фахівцям Р.Славіну, Д.Джонсону, Р.Джонсону, Е.Аронсону, С.Каган. Але, незважаючи на велику кількість наукових праць, це питання потребує подальшої розробки та поглибленого дослідження.

Мета і завдання статті. Метою статті є доказ ефективності реалізації прийомів роботи студентів у парах під час проведення занять з іноземної мови,

обґрунтування переваг і недоліків та визначення ролі викладача під час проведення цієї форми роботи.

Робота в парах є релевантним аспектом нашого дослідження.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Поступова інтеграція України у європейське і світове співтовариство, соціокультурні зміни та модернізація в системі освіти призвели до різкого зросту мотивації до вивчення іноземної мови. Як наслідок зростає необхідність особистісно-орієнтованого підходу у викладанні та навчанні іноземній мові. У вищому навчальному закладі особистісно-орієнтований підхід може бути реалізованим через принцип колективного навчання, а саме роботу студентів в парах під час проведення занять з іноземної мови. Вільне спілкування іноземною мовою ми ставимо за мету, що прагнемо досягнути на кожному занятті. Кожен викладач намагається, щоб студенти спілкувалися вільно. Ще в 1983 році С. Савігнон зазначала, що «комунікативна компетенція реалізується через спілкування» [8, с. 65].

Передусім ми акцентуємо увагу на власному досвіді і спостереженні роботи студентів в парах на заняттях англійської мови в непрофільному вищому навчальному закладі. Мовознавці Девід Джонсон і Роджер Джонсон в своїй праці «*Circles of Learning : Cooperation in the Classroom*» високо оцінили колективне навчання у порівнянні з іншими підходами. Вони зазначали: «...колективний підхід є більш ефективним і сприяє довшому утриманню знань, ніж конкурентний та індивідуальний підходи до навчання» [4, с. 2].

Як показує практика, репродуктивний підхід до навчання мови не спонукає студентів до майбутнього розвитку мовленнєвої компетенції. Проте роботу в парах можливо імплементувати для будь-якої дидактичної мети: засвоєння, закріплення, перевірки знань. З метою організації мовної взаємодії студентів в парах застосування на практиці наступних методичних прийомів забезпечує найвищий рівень мовної діяльності студентів.

Інтерв'ю. Завдання викладача залучити кожного студента до активної співпраці, виховуючи доброзичливе ставлення один до одного. Студенти мають

бути ознайомлені з етичними нормами спілкування, ставити питання та відповідати на них, використовуючи лексику, з якою щойно були ознайомлені.

Банк інформації. Сутність цієї групи прийомів полягає в тому, що кожен студент володіє частковою інформацією. Завдання передбачає, щоб в результаті спілкування в парі була одержана інформація, якої не вистачає.

Пошук пари. Конституентом даного прийому є умова: кожен студент має свою пару про яку не здогадується і яку повинен знайти, ставлячи запитання іншим студентам.

Дискусійна гра. Суть цього прийому полягає в тому, що студенти отримують проблемне завдання, яке повинні обговорити в парі, висловлюючи свою думку, погоджуючись або заперечуючи твердження співрозмовника.

Не виникає сумніву, що під час виконання вище зазначених методичних прийомів підвищується мотивація студентів до говоріння, активізується розумова діяльність, розвиваються мовленнєві здібності.

За доцільне ми вважаємо більш детально окреслити три етапи роботи студентів в парах, що використовуються на занятті з іноземної мови.

На першому етапі викладач представляє тему, надає поради та настанови щодо виконання завдання, а також допомагає студентам пригадати лексичні структури або граматичні конструкції, які можуть бути корисними під час виконання завдання. Часові обмеження роботи над поставленим завданням, на наш погляд, потребують чіткої регламентації. Оскільки час виконання завдання може затягнутися, а це, у свою чергу, негативно вплине на загальний хід заняття. Важливо пересвідчитися, чи всі студенти правильно зрозуміли умову. У цьому допомагає переклад рідною мовою або повторення її будь-яким студентом.

На другому етапі саме завдання виконується студентами. Лінгвіст Річард Фрост слушно підкреслював, що викладач може допомагати з лексикою, граматикую та вимовою тоді, коли він вважає це за необхідне [3].

На третьому етапі, після того, коли завдання завершене, викладач корегує відповіді студентів. Це надасть можливість привернути увагу студентів до

лінгвістичної помилки, зробити аналіз з метою попередження її виникнення в майбутньому. Для досягнення поставленої мети можна обрати декілька пар на свій вибір і попросити їх продемонструвати те, що вони щойно обговорювали. Беззаперечно, це сприятиме кращому засвоєнню теми, що вивчається. Необхідно пам'ятати, що конструктивна зворотна реакція викладача на роботу студентів впливає на їх мотивацію до вивчення предмету в майбутньому.

Саме робота в парах є однією з форм колективної діяльності. Тому питання найефективнішого розподілу студентів на пари постає ключовим аспектом в успішній реалізації зазначеної форми навчання. Так, провідні методисти України на чолі з С. Ніколаєвою вважають, що студенти можуть формувати пари за певними показниками, серед яких навчальні можливості (найвищі, високі, середні, низькі), пізнавальні інтереси (високі, середні, немає), інтерес до навчальних тем протягом навчального року, професійний інтерес, види спілкування в групі [1, с. 240].

У своїй праці «The Practice of English Language Teaching» дослідник Джеремі Хармер пропонує декілька наступних принципів, щоб зробити поділ студентів на пари ефективним чином [5, с. 168-171].

Дружба. Дружні стосунки між студентами є ключовим моментом. Спостерігаючи за студентами, ми можемо помітити, хто з ким товаришує, але не завжди наші спостереження можуть бути коректними, оскільки дружні стосунки можуть змінюватися протягом часу. Тому можна надати можливість самим студентам обрати собі пару.

Поділ за здібностями. За даним варіантом розподілу можна поради́ти формувати пари так, щоб серед студентів були як «сильні», так і «слабкі». Таким чином, більш здібніші студенти можуть допомагати їх одногрупникам, тому під час роботи ефективності досягають обоє.

Випадковість. Викладач може роздати студентам картки з літерами алфавіту А, В, С, D і т. д. і після того, як картки будуть роздані, попросити студентів утворити однакові пари.

Зміна пари. Студенти можуть змінювати пару протягом виконання завдання.

Поділ за статтю. Студентів можна попросити утворити групи з партнером протилежної статі або навпаки тієї самої статі. Але завжди необхідно враховувати стосунки між студентами за межами аудиторії.

Важливим моментом під час розподілу студентів на пари є не допущення формувань завжди тих самих пар, а щоразу пропонувати змінювати мовних партнерів. Мовознавець Сью Мюррей у своїй праці наголошувала, що зміна партнерів у парі позитивно відбивається на особистому прогресі студентів і загальній атмосфері в аудиторії під час виконання завдання [7, с. 49].

Під час виконання студентами роботи в парах можуть виникнути деякі проблеми: деякі пари студентів можуть закінчити роботу раніше за інших і своєю поведінкою показувати, що завдання вже виконано, і вони готові приступити до виконання наступного. Викладач має врахувати цей факт завчасно і запропонувати додаткові ускладнені справи для подальшої роботи. Цей компонент навчання допоможе студентам зрозуміти свою цінність.

Ще однією складністю можуть бути «проблемні пари». Деякі пари не концентруються на виконанні завдання й замість продуктивної роботи на занятті можуть обговорювати свої власні життєві моменти, зазвичай рідною мовою. А інколи «слабкі» студенти можуть губитися, якщо вони в парі з «сильними» однокласниками. За таких обставин необхідно змінити робочі пари студентів, навіть якщо вони є найкращими друзями.

Роботу викладача можна умовно поділити на 2 етапи.

Етап 1. У перші 30 секунд після того, як студенти одержали завдання і почали його виконувати, викладачеві необхідно впевнитися, чи всі студенти правильно зрозуміли поставлену мету. Моніторинг надає можливість переконатися у тому, що всі студенти працюють активно, і ніхто не уникає виконання завдання.

Етап 2. Якщо студенти потребують поради, підтримки, підказки і заохочення, викладач може взяти активну роль у процесі роботи студентів у парах.

Стримане спостереження. Під час імплементації цього прийому викладач присутній в аудиторії, але не пропонує свою допомогу публічно, він спостерігає і слухає, і жодним чином не відволікає студентів від виконання завдання. Викладач може втрутитися в процес лише за умови, якщо студенти його про це попросять.

Віддалення. Інколи присутність викладача може насправді заважати студентам у виконанні завдання. Тому викладачеві краще бути на деякій відстані від студентів. Цей жест буде означати, що їм необхідно працювати без його допомоги.

Активне спостереження. Викладач, який активно спостерігає за процесом виконання завдання студентами, підходить до кожної пари студентів окремо, переглядає чи прослуховує відповіді і пропонує спонтанні поради та виправлення, а також відповідає на питання, що виникають у процесі виконання вправ.

Безпосередня участь. Викладач може приєднатися до студентської пари тимчасово або під час виконання цілого завдання, брати активну участь, пропонувати ідеї, допомагати з відповідями на запитання або приєднуватися до обговорення.

Як і будь-який вид діяльності, робота в парах має свої переваги і недоліки. Як стверджувала відомий лінгвіст Пенні Ур, серед переваг роботи в парах слід зазначити підвищення мотивації до вивчення іноземної мови та особисту участь студента [11]. На нашу думку, робота в парах є більш ефективною формою, ніж робота в мікрогрупах чи обговорення з усіма студентами, тому що вона надає можливість кожному студенту висловити свою думку і набагато збільшує кількість часу говоріння для кожного, особливо інтровертів, які відмовляються говорити перед всією аудиторією. Крім того, студенти можуть вчити і вчитися один у одного. Це може бути свідомо чи

несвідомо, виправляючи помилки та допомагаючи один одному з незнайомими словами. Більш того, робота в парах є інтерактивною та комунікативною, тому що вона передбачає взаємодію та спілкування між студентами. Взаємодія в парах розвиває соціальні навички: ввічливість, поступливість, повагу до співрозмовника. Робота в парі здатна збільшити швидкість та плавність мови. Як стверджували зарубіжні фахівці П. Лайтбоун та Н. Спада: *«Існує доказ того, що студенти, які брали участь в парній роботі, опанували другою мовою ефективніше, набули плавності мови, тому що цей вид роботи є близьким до «природнього» спілкування в мовному середовищі»* [6, с. 104].

Виявлено також деякі недоліки роботи в парах. Побоювання викладача через те, що він втратить контроль на занятті, ігнорування виконання завдання і розмови рідною мовою на занятті, не бажання працювати з одногрупниками, з якими не склалися стосунки. Крім того, працюючи в парі, студенти можуть припускатися помилок свого співрозмовника або зовсім відмовчуватися, не брати участь.

Серед студентів III курсу Національної академії статистики, обліку та аудиту нами було проведене дослідження. Методом дослідження обрано спостереження з метою аналізу та порівняння виконання роботи в парах та індивідуально. Студентів було поділено на групи. Перша група була контрольною, оскільки виконання завдання відбувалось індивідуально. Друга група була експериментальною – вона працювала в парах. Обом групам було запропоновано завдання скласти діалоги за темами «Structure of a Company», «Job Interview», «Leadership». Результати дослідницької роботи продемонстрували той факт, що студенти експериментальної групи завзятіше підійшли до виконання завдання. Діалоги, складені ними, мали більшу кількість реплік, вжиті граматичні форми (часові форми дієслова, модальні, допоміжні дієслова, іменники, прикметники тощо) мали меншу кількість помилок, фахова лексика була більш різноманітною за наповненням. Таким чином, було доведено, що робота студентів у парах демонструє кращі результати, має позитивний вплив на розвиток знань студентів з іноземної мови, вона більш

наближена до реального спілкування, розвиває діалогічне мовлення і підвищує мотивацію до опанування іноземною мовою.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Робота студентів у парах має бути невід'ємною частиною заняття з іноземної мови в непрофільному вищому навчальному закладі, оскільки реалізація даної форми сприяє ефективному вирішенню проблеми спілкування. Вона збільшує активний час діяльності студентів, допомагає подолати страх зробити помилку, є наближеною до реального мовного середовища, тобто умов, що імітують природню ситуацію спілкування.

Однак цей аспект потребує комплексного і ґрунтовного дослідження з позицій дидактичних та психолінгвістичних концепцій.

Джерела та література

1. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах : підручник / [Кол. авторів під керівн. С.Ю. Ніколаєвої]. – Вид. 2-е, випр. І переробл. – К. : Ленвіт, 2002. – 328 с.
2. Coleman J. The Adolescent Society / J. Coleman. – New York : Free Press of Glencoe, 1961. – 368 p.
3. Frost R. A Task-Based Approach / R. Frost // Teaching English, 2004 [Electronic resource]. – Mode of access : <https://www.teachingenglish.org.uk/article/a-task-based-approach>.
4. Johnson D. W., Johnson R. T., Holubec E. J. Circles of Learning: Cooperation in the Classroom / D. W. Johnson, R. T. Johnson, E. J. Holubec. – Alexandria, VA : Association for Supervision and Curriculum Development, 1993. – 229 p.
5. Harmer J. The Practice of English Language Teaching / J. Harmer. – 4th ed. – Edinburg : Pearson Longman, 2007. – 448 p.
6. Lightbown P., Spada N. How Languages Are Learned / P. Lightbown, N. Spada. – Oxford : Oxford University Press, 1993. – 233 p.
7. Murray S. Don't Just Sit There. Getting Students to Change Places in Class / S. Murray. // Modern English Teacher. – 2000. – Vol. 9, N° 4. – P. 49–52.
8. Sauvignon S. Communicative Competence: Theory and Classroom Practice. Reading / S. Sauvignon. – Mass. : Addison – Wesley, 1983. – 312 p.
9. Scrivener J. Learning Teaching: A Guidebook for English Language Teachers / J. Scrivener. – 2nd ed. – Oxford : Macmillan, 2005. – 431 p.

10. Slavin R. Using Student Team Learning / R. Slavin. – 4th ed. – Baltimore : John Hopkins University, 1994. – 25 p.
11. Ur P. Discussion That Work: Task-Centered Fluency Practice / P. Ur. – Cambridge : Cambridge University Press, 1981. – 122 p.

Волох Светлана. Организация работы в парах во время проведения занятий по иностранному языку в непрофильном вузе. Статья посвящена проблеме организации работы в парах во время проведения занятий по иностранному языку в непрофильном высшем учебном заведении. Работу в парах возможно имплементировать для любой дидактической цели: усвоение, закрепление, проверка знаний. С целью организации речевого взаимодействия студентов в парах применение на практике таких методических приемов , а именно: интервью, банк информации, поиск пары, дискуссионная игра, обеспечивает высокий уровень языковой деятельности студентов.

Автор статьи дает детальный анализ преимуществ и недостатков этой формы работы. В статье приводятся результаты проведенного исследования среди студентов. Методом исследования было избрано наблюдение с целью анализа и сравнения выполнения работы в парах и индивидуально. Экспериментальным путем было доказано, что работа студентов в парах демонстрирует лучшие результаты, оказывает положительное влияние на развитие знаний студентов по иностранному языку, она является более приближенной к реальному общению, развивает диалогическую речь и повышает мотивацию к овладению иностранным языком.

Ключевые слова: коллективное обучение, работа студентов в паре, групповая форма обучения, сдержанное наблюдение, активное наблюдение, занятие по английскому языку, высшее учебное заведение.

Volokh Svitlana. Organization of pairwork at the foreign language lessons in nonspecialized higher educational establishment. The article is devoted to the organization of pairwork at the foreign language lessons in nonspecialized higher educational establishments. Pairwork can be implemented for any didactic purpose: learning, reinforcement and testing of knowledge. Using in practice such methodical techniques as interview, bank of information, pair search, discussion help to organize verbal interaction of students in pairs and provide a high level of students' language activity.

The author gives a detailed analysis of the advantages and disadvantages of this form of work. The article presents the results of the study among the students. Observation was chosen as a research method in order to analyze and compare the performance of pairwork versus working

individually. It has been experimentally proved that the pairwork shows the best results, has a positive effect on the development of students' knowledge of a foreign language, it is closer to the real communication, develops a dialogical speech and increases motivation to master a foreign language.

Key words: cooperative learning, pairwork, group form of teaching, discreet monitoring, active monitoring, English lesson, higher education establishment.

Волох Світлана Володимирівна – старший викладач англійської мови кафедри сучасних європейських мов Національної академії статистики, обліку та аудиту.